jal, kui saksa sedda lina olliwa wenlaste käest ärrawõitnu nink piiskopi sinna assutanu, ke sedda marahwast ümbrezõri piddi paggana umbussu piñedusest ärrapästma nink Kristuse läbbi tõtte mañu juhhatama. Sestsamast Tarto-lina ärrawõitmisest nink tomikirriko põhjandamisest arwata, olli siin linan kolmsadda ajastaiga järgimõda juñalaorjust Romaussu säduse pärra, ni kui muijalke saksamaal, laddina-keli petu, kui Lutter saksamaal awwalikult nakse kulutama, et Roma-pappist säetu jummalaorjus ei tullewat juñala sõñaga ehk pühha kirjaga ütte, nink ei juhhatawat õnnisteggija walguse mañu, enge umbussu piñeduse sisse. Se kulutuse päle hädû saksamaal mitmin paigun sesañe essitawa Roma-ussu juñalaorjus ärra, nink wõeti üts wastne ülles, se pärra säetu, kuis pühha kirri Wastsen Testamentin oppetap juñala mele pärrast ollewat. Saksamaalt tulli Lutteri õige ussu ülleswõtmisest nink juñalaorjuse parrandamisest hõlli ka sija Liiwlandi male, nink kui siin meije ma saksa- nink ma-rahwas tundsewa, et parras aig olli, Roma-pappi kaplu nink wõrka katski kakkastada, sis wõeti ka siin Tarto-linan ilma wibimata se wastne, parrandetu juñalaorjuse wiis ülles, mes Lutteri ussuselts saksamaal olli säädnu. Eddimäne oppetaja, ke Tartun juñalaorjust parrandetu wisi pärra 1526. ajastajal nakse piddama, olli Melkior Hofmann. Sest ajast peti Tartun katten kirrikun, Janikirrikun saksa-keli, nink Mariakirrikun ma-keli, Lutteri säduse pärra juñalaorjust, ent kolmas kirrik, tomikirrik, jäije Roma-pappi säduse alla, nink kuulti sääl ka päle sedda, ni kui enneke, laddina kele lobbisemist, seni kui kirrik ärrapalli. Se õnnetus sündi 1596. ajastajal õfel enne Janipäiwa. Tomikirriko pappi olliwa niñitetu ajal kirriko lähhädal sure Janitulle pallama lãũtnu, nink essi mant ärralännu jodut piddama. Seni kui neña kige õ läbbi

wina jõiwa nink horlopi lõiwa, läts kirrik tule al pallama, nink kui pappikese Janipäiwa hommungul tahtsiwa kirrikohhe minna paadrit luggema, tulli jo sõnna wasta, et kirrik ollew tullega ärramiñeman. Tulli olli wõimust wõtnu, ni et kistutamisest eñamb es olle kõñeldagi, nink toost päiwast jäijewa palja mûri saisma nink saisiwa nidade eñamb 200 ajastaiga juñala tule käen, seni kui Tarto-linan 1803. ajastajal surekoli säeti. Õnsa kaddonu Keisri-herra Aleksandri I arm nink heldus kink tomimäe kige wannu mûri kanduga surekolile, nink toost ajast nakkati tomimäe otsan platsi õgwendama nink aigo mõda surekoli tarbiduses mitmasuggutsid hone ehhitama. Tomikirriko mûri kaeti läbbi nink lõiti weel ni kõwwa ollewat, et neña wâga hâste olles kõlwanu kattust nink torni kanda, kui surelkolil waja olles olnu ehk nõuw kandnu, kirriko jälle üllessâda. Ent kui sâraast ettewõtmist keake es mõista kitta, sis wõeti se nõuw ülles, kiik ramatid, mes surekoli tarbiduses aigo mõda ostetas nink korjatas, wañan tomikirrikun paigale panda, nink sepärrast nakkati sis kolmas ossa sest wañast kirrikust, nink niñelt se taggumene jaggo, kon wañast altri olliwa, parrandama nink jälle üllessâdma. Raudkattus panti päle nink sissest tetti alt põrmandust lae kummini kolm sali ûts tõise päle ülles. Eggaütten jaun säeti akna nink usse ette nink tetti ahju sisse, ni et ka talwitsel aol salin ni kui ellomajan parras lãñi olles. 1806. ajastajal olli kiik walmis nink ramato widi sinna nink panti oña körda nink sâdust mõda nidade ülles, kuis arwati appar nink sündsa ollewat. Parhilla saisiwa kolmen salin wâga keñaste nink targaste säetu eñamb 70,000 ramatut sainu mõda laeni rijolide pâal ûllewan, nink ehk neña kûl sâal waiklikun koan sõnnake ei lausu, siski kulutawa neña neile, kea neid mõistwa pruki, surembat tarkust nink selgembat juñalatundmist,